

Mål C-80/19**Sammanfattning av begäran om förhandsavgörande i enlighet med artikel 98.1 i domstolens rättegångsregler****Datum för ingivande:**

4 februari 2019

Hänskjutande domstol

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Litauen)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

17 januari 2019

Klagande:

E.E.

Andra parter i målet om överklagande:

Kauno miesto 4-ojo notaro biuro notarė,

K.-D.E.

Saken i det nationella målet

Det nationella målet avser tolkningen och tillämpningen av de materiellrättsliga bestämmelserna om internationella arv och av de processrättsliga bestämmelser som reglerar fastställande och erkännande av preliminära uppgifter.

Syfte med och rättslig grund för begäran om förhandsavgörande

Tolkning och tillämpning av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012, artikel 267 första stycket b FEUF och artikel 267 andra stycket FEUF.

Tolkningsfrågor

- 1) Ska en sådan situation som den i förevarande mål – där en litauisk medborgare som eventuellt hade hemvist i en annan medlemsstat vid sin död, men i vart fall aldrig hade brutit banden med sitt hemland, och som före

sin död bland annat hade upprättat ett testamente i Litauen och testamenterat alla sina tillgångar till sin arvtagare, en litauisk medborgare, och det när arvsförfarandet inleddes fastställdes att hela dödsboet bestod av fast egendom belägen endast i Litauen, och en medborgare i den andra medlemsstaten, som överlevde sin maka, i klara ordalag uttryckte sin avsikt att avstå från alla anspråk på den avlidnas dödsbo, inte deltog i domstolsförfarandena i Litauen och samtyckte till att domstolarna i Litauen skulle vara behöriga och litauisk rätt tillämpas – anses utgöra en situation med arv med gränsöverskridande verkan i den mening som avses i förordning nr 650/2012 och på vilken denna förordning ska tillämpas?

2) Ska en litauisk notarie, som inleder ett arvsärende, utfärdar ett arvsintyg och vidtar andra åtgärder som är nödvändiga för att arvtagaren ska kunna hävda sina rättigheter, anses utgöra en ”domstol” i den mening som avses i artikel 3.2 i förordning nr 650/2012, med hänsyn till den omständigheten att notarier i sin verksamhet respekterar principerna om opartiskhet och oberoende, deras beslut är bindande för dem eller för rättsliga myndigheter och deras handlingar kan bli föremål för rättslig prövning?

3) Om fråga 2 besvaras jakande, ska då arvsintyg som utfärdas av litauiska notarier anses utgöra domar i den mening som avses i artikel 3.1 g i förordning nr 650/2012, och måste behörighet därför fastställas för att dessa ska kunna utfärdas?

4) Om fråga 2 besvaras nekande, ska då artiklarna 4 och 59 i förordning nr 650/2012 (tillsammans eller var för sig, men inte begränsat till dessa artiklar) tolkas på så sätt att de innebär att litauiska notarier har rätt att utfärda arvsintyg utan att följa allmänna behörighetsregler och att sådana intyg ska anses utgöra officiella handlingar som också ger upphov till rättsliga följder i andra medlemsstater?

5) Ska artikel 4 i förordning nr 650/2012 (eller andra bestämmelser i denna) tolkas på så sätt att den avlidne bara kan ha hemvist i en enda specifik medlemsstat?

6) Ska artiklarna 4, 5, 7 och 22 i förordning nr 650/2012 (tillsammans eller var för sig, men inte begränsat till dessa artiklar) tolkas och tillämpas på så sätt att det kan konstateras att de berörda parterna i förevarande mål, enligt de omständigheter som har angetts i fråga 1, avtalade om att domstolarna i Litauen skulle vara behöriga och att litauisk rätt skulle tillämpas?

Anförda unionsbestämmelser

Skälen 7, 20, 21, 22, 23, 59 och 67 och artiklarna 2, 3, 4, 5, 7, 15, 22, 59 och 79 i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 650/2012 av den 4 juli 2012

om behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt godkännande och verkställighet av officiella handlingar i samband med arv och om inrättandet av ett europeiskt arvsintyg (EUT L 201, 2012, s. 107) (nedan kallad förordning nr 650/2012).

Anförda nationella bestämmelser

Artikel 5.2 i Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (Republiken Litauens civillag) (nedan kallad civillagen) föreskrivs bland annat följande:

”1. Ett arv ska uppkomma enligt lag eller genom testamente.”

...

I artikel 5.4 i civillagen föreskrivs följande:

”1. Arvsförfarandet ska inledas på den ort där arvlåtaren eller testatorn hade sin sista hemvist (artikel 2.12 i denna lag).

2. Om arvlåtaren eller testatorn inte hade någon permanent bostadsort ska den plats där arvsförfarandet inleds vara följande:

1) den plats där arvlåtaren eller testatorn bodde större delen av tiden de sista sex månaderna före sin död.

2) Om arvlåtaren eller testatorn bodde på flera platser ska den plats där arvsförfarandet inleds vara den plats där arvlåtaren eller testatorn hade sina huvudsakliga ekonomiska eller personliga intressen (den plats där egendomen eller större delen av denna, när egendomen är belägen på flera platser, är belägen, eller den plats där maken eller maken med vilken arvlåtaren eller testatorn upprätthållit äktenskapliga relationer under de sista sex månaderna var bosatt, eller den plats där det barn var bosatt som bodde tillsammans med arvlåtaren eller testatorn).

3. Om det inte är möjligt att fastställa arvlåtarens eller testatorns bostadsort utifrån de omständigheter som anges i punkterna 1 och 2 i denna artikel, får den plats där arvsförfarandet inleds fastställas utifrån arvlåtarens eller testatorns medborgarskap, den plats där denne är folkbokförd, den plats där de fordon som tillhörde denne är registrerade och utifrån andra omständigheter.

4. I händelse av tvist får den plats där arvsförfarandet inleds fastställas av domstolen på begäran av de berörda parterna, med beaktande av alla omständigheter.”

I artikel 5.28 i civillagen föreskrivs bland annat följande:

”1. Med officiella testamenten avses testamenten som upprättas skriftligen i två exemplar och bestyrks av notarie eller av en tjänsteman vid Republiken Litauens konsulat i den berörda staten.

...

5. *Ett officiellt testamente kan inte bestridas. ...”*

I artikel 5.66 i civillagen förskrivs bland annat följande:

”1. Arvtagare som ärver genom lag eller genom testamente ska kunna uppvisa en ansökan till notarien på den plats där arvsförfarandet inleds för att få ett arvsintyg utfärdat. ...”

I artikel 1 i Lietuvos Respublikos notariato įstatymo (Republiken Litauens lag om notarieinstitutionen) föreskrivs följande:

”Notarieinstitutionen ska omfatta alla notaries som enligt denna lag har rätt att lagligen fastställa obestridda subjektiva rättigheter för och juridiska omständigheter avseende fysiska och juridiska personer och att säkerställa skyddet av dessa personers och statens rättsliga intressen.”

I artikel 2 i lagen om notarieinstitutionen föreskrivs bland annat följande:

”Med en notarie avses en person som har bemyndigats av staten att utföra de uppgifter som anges i denna lag för att säkerställa att det inte förekommer olagliga transaktioner och handlingar i civilrättsliga relationer. Notarien får också medla i tvistemål.

Notarierna ska utses och entledigas av Republiken Litauens justitieminister.

I artikel 12 i lagen om notarieinstitutionen föreskrivs följande:

”Notarierna ska utöva sina befogenheter utan påverkan av statliga institutioner eller av förvaltningen, och de ska endast vara underställda lagen.

I artikel 26 i lagen om notarieinstitutionen föreskrivs följande:

”Notarierna ska utföra följande notariella handlingar:

...

2) *utfärda arvsintyg.*

...

De omständigheter som anges i handlingar som har bestyrks av notarie ska erkännas som fastställda och inte kräva några bevis så länge som handlingarna (eller delar av dessa) inte har ansetts vara ogiltiga i ett lagstadgat förfarande.”

I artikel 40 i lagen om notarieinstitutionen anges bland annat följande:

”En notarie ska vägra upprätta en notariell handling om detta skulle strida mot lagstiftningen eller inte uppfylla lagkraven.”

I artikel 41 i lagen om notarieinstitutionen föreskrivs bland annat följande:

”En berörd person som anser att en notariell handling har upprättats felaktigt eller att det varit fel att vägra upprätta en notariell handling ska ha rätt att väcka talan vid den domstol som är behörig på den ort där notarien har sitt kontor.”

I artikel 444 i Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (Republiken Litauens civilprocesslag) föreskrivs bland annat följande:

”1. En domstol ska fastställa de omständigheter som medför att personers personliga rättigheter eller äganderätt uppkommer, ändras eller upphör.

2. Domstolen ska pröva ärenden

...

8) som avser godkännande av dödsboendet och fastställelse av platsen för inledandet av arvsförfarandet.”

I artikel 445 i civilprocesslagen föreskrivs följande:

”Domstolen ska fastställa rättsligt relevanta omständigheter endast om käranden inte kan skaffa de handlingar som krävs för att styrka dessa omständigheter på annat sätt, eller om förlorade handlingar inte kan frambringas på nytt.”

I artikel 448 i civilprocesslagen föreskrivs bland annat följande:

”2. Ett lagakraftvunnet domstolsavgörande genom vilket en omständighet fastställs som ska registreras hos en folkbokföringsmyndighet eller dokumenteras hos andra myndigheter ska utgöra underlag för registrering eller dokumentering av denna omständighet, men ska anses vara likvärdigt med handlingar som utfärdas av dessa myndigheter. ...”

I artikel 511 i civilprocesslagen föreskrivs bland annat följande:

”1. En upprättad notariell handling eller en vägran att upprätta en notariell handling kan överklagas i enlighet med det förfarande som föreskrivs i detta kapitel.

2. Talan kan väckas vid den distriktsdomstol som är behörig på den ort där den notarie (eller varje annan person som har rätt enligt lag att upprätta notariella handlingar) vars handlingar kan överklagas har sin arbetsplats. ...”

I artikel 580 i civilprocesslagen föreskrivs bland annat följande:

” ...

2. En ansökan om inledande av ett arvsärende ska ges in till den distriktsdomstol som är behörig på den ort där arvsförfarandet ska inledas. ...”

Kortfattad redogörelse för de faktiska omständigheterna och förfarandet i det nationella målet.

- 1 Klagandens (E.E.) mor E.E. (en litauisk medborgare) i det nationella målet gifte sig med K.-D.E. (en tysk medborgare) och flyttade till Tyskland tillsammans med sin son (klaganden).
- 2 Efter att ha återvänt till Litauen upprättade klagandens mor E.E. ett testamente på notariatet i staden Garliava i Kaunas län och angav att hennes son (klaganden) skulle ärva hela hennes kvarlåtenskap (en lägenhet i Kaunas).
- 3 Den 17 juli 2017 kontaktade klaganden Kauno miesto 4-asis notaro biuras (notariat nr 4 i staden Kaunas) och begärde att arvsärendet skulle inledas och att ett arvsintyg skulle utfärdas.
- 4 Den 1 augusti 2017 beslutade notarien på notariat nr 4 i staden Kaunas att vägra upprätta den notariella handlingen. Anledningen till notariens vägran att utföra de handlingar som klaganden begärde var att testatorn hade hemvist (Tyskland) i den mening som avses i förordning nr 650/2012. Klaganden väckte talan vid Kauno apylinkės teismas avseende notariens vägran att upprätta den notariella handlingen.
- 5 Den 29 januari 2018 biföll Kauno apylinkės teismas klagandens talan, upphävde notariens beslut av den 1 augusti 2017 att vägra upprätta den notariella handlingen och ålade notarien att inleda arvsärendet på grundval av den plats där egendomen var registrerad och att utfärda ett arvsintyg avseende dödsboet efter den avlidna modern E.E. Kauno apylinkės teismas slog fast att även om klagandens mor hade flyttat till Tyskland var hon fortfarande litauisk medborgare och ägde fast egendom i Litauen den dag då hon avled. Hon hade inte brutit banden med Litauen och hade besökt landet och upprättat sitt testamente där.
- 6 Den 26 april upphävde Kauno apygardos teismas domen från Kauno apylinkės teismas efter överklagande från notarien och avslog klagandens ansökan. Appellationsdomstolen slog fast att i ett fall där den avlidnes hemvist är omtvistad kan endast en domstol fastställa de rättsliga omständigheterna vad gäller erkännande av den avlidnes hemvist i ursprungsstaten, och att det i det nu aktuella fallet inte fanns några uppgifter som tydde på att klaganden hade tagit upp denna fråga vid någon domstol. Appellationsdomstolen slog fast att Kauno apylinkės teismas utan skäl hade följt allmänna principer när den upphävde notariens angripna beslut.
- 7 Klaganden överklagade domen från Kauno apygardos teismas.

Kortfattad redogörelse för skälen till begäran om förhandsavgörande

Tillämpning av förordning nr 650/2012 på tvisten mellan parterna

- 8 I förevarande mål måste Lietuvos Aukščiausiasis Teismas begära ett förhandsavgörande, eftersom innehållet i vissa bestämmelser i unionsrätten som är relevanta för bedömningen av tvisten mellan parterna inte är helt klart, enligt doktrinen om *acte clair* eller *acte éclairé*.
- 9 Det är i förevarande mål nödvändigt att först fastställa huruvida tvisten mellan parterna faktiskt omfattas av tillämpningsområdet för förordning nr 650/2012, och först därefter bör det, om det behövs, undersökas hur de relevanta bestämmelserna ska tillämpas.
- 10 Av skälen 7 och 67 i förordning nr 650/2012 framgår det att förordningen är tillämplig på situationer med arv med gränsöverskridande verkan. Syftet med denna lagstiftning är att underlätta för arvingarna att hävda sina rättigheter i samband med arv med gränsöverskridande verkan, genom att bättre villkor skapas för personers fria rörlighet inom detta område, och att arvsärenden ska avgöras snabbt, smidigt och effektivt, till exempel genom att det europeiska arvsintyget inrättas.
- 11 Rimliga tvivel har uppkommit i förevarande mål om huruvida en tillämpning av förordning nr 650/2012 (särskilt om det skulle konstateras att klagandens mor inte hade hemvist i Litauen den dag då hon avled) skulle säkerställa att ovan angivna mål uppnås, och inte motsatsen. Klagandens situation när det gäller att hävda sina subjektiva rättigheter skulle oproportionerligt och orimligt försvåras, eftersom han förmodligen skulle bli tvungen att väcka talan i Tyskland för att förvärva egendomen.
- 12 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas finner att de omständigheter som har fastställts i förevarande mål beträffande klagandens mors socioekonomiska förhållande till Litauen tyder på det nationella målet avser en situation med ett nationellt arvsärende, och inte arv med gränsöverskridande verkan. E.E. bröt inte sina nära band med sitt hemland, eftersom hon ägde fast egendom i Litauen och behöll den (och sörjde för den) i mer än fem år, även om hon samtidigt hade upprättat nya äktenskapliga relationer (familjerelationer) och bodde i Tyskland.
- 13 Om förordning nr 650/2012 tillämpas kan detta innebära en situation där klaganden, som är en litauisk medborgare som vill ärva en litauisk medborgares egendom i Litauen som inte är föremål för anspråk från vare sig landets invånare eller utländska invånare, skulle behandlas som en ”utländsk medborgare” i förhållande till sitt hemland, eftersom han först skulle vara tvungen att resa till en annan medlemsstat (klaganden bor och studerar för närvarande i Litauen) och ansöka om ett beslut om arvsrätt hos en domstol i det landet. Senare, när han återvände till sitt hemland, skulle han vara tvungen att skaffa ett erkännande av detta beslut.

- 14 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas anser att utformningen och tillämpningen av förordning nr 650/2012 har särskild betydelse för sådana fall där arv med gränsöverskridande verkan där egendom tillhörande en person från en medlemsstat (den avlidne) tillfaller arvtagare genom lag eller genom testamente inte bara i ursprungsmedlemsstaten (eller på den stadigvarande vistelseorten), utan också i en annan EU-medlemsstat, vilket innebär att beslut om alla krav avseende dödsboet måste fattas i ett enda förfarande bland annat för att undvika separata rättsliga avgöranden som är oförenliga med varandra.
- 15 Ovanstående situation har inte uppkommit i det nu aktuella fallet, och E.E:s (klagandens mors) band med de båda staterna (Litauen och Tyskland) bör, så som Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ser det, inte ändra arvets karaktär. Av EU-domstolens dom av den 21 juni 2018 i målet Oberle, C-20/17 (EU:C:2018:485) framgår det också att arv med gränsöverskridande verkan innebär arv i flera medlemsstater.

Begreppen ”domstol” och ”dom” i den mening som avses i artikel 3 i förordning nr 650/2012

- 16 Tolkningen av begreppen ”domstol” och ”dom” i artikel 3 i förordning nr 650/2012 har betydelse både för förevarande mål och för målet WB (C-658/17), som för närvarande behandlas av EU-domstolen.
- 17 Litauen har, liksom Polen, i enlighet med artikel 79 i förordning nr 650/2012 förklarat att inga andra myndigheter eller enheter utövar samma funktioner som domstolar fränsett de nationella domstolarna. Enligt de litauiska myndigheternas beslut har litauiska notaries följaktligen inte erkänd ställning som domstol i den mening som avses i förordning nr 650/2012.
- 18 De tolkningsfrågor som har hänskjutits av en polsk nationell domstol visar att den domstolen är osäker på de rättsliga verkningarna av medlemsstaternas underrättelser och deras inverkan när beslut fattas om definitionen av begreppet ”domstol” enligt förordning nr 650/2012. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas hyser liknande tvivel, eftersom rättigheter i huvudsak offentliggörs, men inte beviljas genom underrättelserna enligt artikel 79 i förordning nr 650/2012.
- 19 I förevarande mål bör det bland annat påpekas att notariens angripna beslut grundade sig på bestämmelserna i förordning nr 650/2012, men att det av dessa bestämmelser framgår att endast domstolar beslutar om de bestämmelser som reglerar behörighet (artikel 15 i förordning nr 650/2012).
- 20 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas anser å andra sidan att notarien hade rätt att besluta om behörighet, eftersom artikel 4 i förordning nr 650/2012 innehåller en allmän regel om fastställelse av behörighet för medlemsstaterna, även om det av artikel 2 framgår att förordningen inte påverkar nationella myndigheters behörighet. Först ska därför allmän (internationell) behörighet fastställas, och

därefter ska det beslutas om utövandet av behörigheten när det gäller personerna i fråga i enlighet med den berörda medlemsstatens lagstiftning.

- 21 Det är inte klart huruvida en notaries beslut om arv (om dessa inte anses utgöra domstolsbeslut) kan erkännas som officiella handlingar. Det antas att förfarandet för att godkänna officiella handlingar inte ska anses motsvara förfarandet avseende domstolsbeslut om arv. Det är vidare tveksamt huruvida bestämmelserna i förordning nr 650/2012 ska tolkas och tillämpas på så sätt att, beroende på den territoriella aspekten av relationer när det gäller arv (nationella eller med gränsöverskridande verkan), beslut ska fattas av notarier i det ena fallet, medan konventionella rättsliga myndigheter ska besluta i det andra fallet.
- 22 Å andra sidan kan skälen 20–22 i förordning nr 650/2012 ge motsatt intryck, nämligen att vanliga notarier som inte utövar rättsliga funktioner inte ska betraktas som domstolar, även om de enligt nationell lagstiftning är behöriga att pröva arvsfrågor. Detta innebär att behörighetsreglerna inte är relevanta och tillämpliga på sådana notarier (som inte utgör domstolar i den mening som avses i förordning nr 650/2012) och att de utövar sina funktioner i form av officiella handlingar, och inte i form av rättsliga avgöranden. Det är inte klart huruvida inte bara behörighetsreglerna i förordning nr 650/2012, utan också andra bestämmelser i denna förordning, inte skulle ha någon betydelse för notarier i ett sådant fall.
- 23 I Litauen är inledandet av arvsförfaranden och deras väsentliga delar nämligen förknippat med handlingar som utförs av notarier, såsom inledande av arvsärende, utfärdande av intyg och liknande. Även om rättsliga myndigheter i allmänhet har tvistlösning som uppgift, innebär detta enligt Lietuvos Aukščiausiasis Teismas uppfattning inte i sig att litauiska notarier inte kan betraktas som domstolar enligt förordning nr 650/2012 i rättsförhållanden rörande arv.
- 24 I detta sammanhang bör också EU-domstolens ovannämnda dom i målet Oberle noteras, i vilken det slogs fast att termen ”fatta beslut” inte måste kopplas till tvistemål och att beslutet inte måste vara *res judicata*. Domstolen ansåg att detta också bekräftas av skäl 59. I punkt 44 i domen i målet Oberle påpekas det att artikel 4 i förordning nr 650/2012 reglerar den internationella behörigheten för medlemsstaternas domstolar i samband med förfaranden rörande åtgärder som gäller hela arvet, såsom bland annat utfärdande av nationella arvsintyg, oavsett om förfarandet handläggs som ett tvistigt mål eller som ett rättsvårdsärende.
- 25 Det bör påpekas att notarierna i Republiken Litauen har exklusiv behörighet i arvsfrågor. Även om notarier inte i sin verksamhet utövar befogenheter som de ges av en rättslig myndighet säkerställer de opartiskhet i förhållande till alla parter i en notariell handling och skyddar alla berörda personers rättigheter och intressen. Deras handlingar kan överklagas till domstol, och ett arvsintyg utfärdat av en notarie utgör grund för att fastställa och registrera äganderätt. Notarierna intygar personers rättigheter som inte kan överklagas till domstol och rättsliga omständigheter, men de löser inte tvister mellan parterna, eftersom detta åligger domstolarna. Även om ett arvsintyg utfärdat av notarie enligt lagen inte anses

utgöra ett beslut som är *res judicata*, får en domstol inte fatta ett annat beslut beträffande samma ärende, såvida inte beslutet upphävs. Ett arvsintyg är också bindande för notarien själv, som inte får ta om förfarandet förrän en domstol har upphävt dess resultat.

- 26 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas anser att den omständigheten att en notaries beslut får överklagas till en (konventionell) domstol inte i sig betyder att en notarie aldrig får betraktas som ”domstol” enligt förordning nr 650/2012. En notaries vägran att utfärda ett arvsintyg bör kunna överklagas till en domstol som enligt en oberoende tolkning och tillämpning av lagen får upphäva beslutet (om den drar motsatta rättsliga slutsatser) och ålägga notarien att upprätta de notariella handlingar som den berörda personen har begärt. Effekten och värdet av notariens beslut för parternas rättigheter och skyldigheter och dess konsekvenser för behöriga myndigheter i andra länder vid arv med gränsöverskridande verkan skiljer sig inte heller i det fallet från den situation där notarien omedelbart går med på sökandens begäran att utföra handlingarna i fråga.

De litauiska domstolarnas behörighet och tillämplig lag i förevarande mål

- 27 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas anser att den centrala rättsliga frågan rörande förordning nr 650/2012 (om den över huvud taget är tillämplig i förevarande mål) gäller de litauiska myndigheternas (domstolarnas eller notariernas) kompetens (behörighet) och tillämplig lag, och inte definitionen av en domstol. Enbart det faktum att litauiska notaries eventuellt inte ska betraktas som domstolar i den mening som avses i förordning nr 650/2012 bör inte hindra att arvtagares rättigheter i en situation med arv med gränsöverskridande verkan under alla omständigheter ska skyddas. Enligt Lietuvos Aukščiausiasis Teismas uppfattning ska antingen notaries skydda arvtagares intressen genom att upprätta (godkänna) officiella handlingar eller ska (konventionella) domstolar handlägga arvsfrågor.
- 28 Det är ostridigt att huvudregeln om den allmänna behörigheten för medlemsstaternas domstolar avgörs av den berörda personens hemvist på dödsdagen. Det framgår emellertid inte klart av bestämmelserna i förordning nr 650/2012 huruvida det är omöjligt att ha situationer där den avlidne på grund av särskilda omständigheter har haft flera hemvister, och inte bara en. I förordning nr 650/2012 anges i detta avseende *för det första* den metod som utgår från omständigheterna och inte den formella metoden, det vill säga att hemvist fastställs på grundval av olika omständigheter och inte på grundval av registrering (skäl 23), *för det andra* kan medborgarskapet och tillgångarna vara en avgörande faktor när hemvist fastställs (skäl 23).
- 29 Trots att bestämmelserna i förordning nr 650/2012 ger intryck av att endast en hemvist är möjlig, även om denna ståndpunkt inte uttrycks explicit, behövs det mer klarhet och förklaringar från EU-domstolens sida i detta sammanhang.
- 30 I förevarande mål är det inte helt klart hur mycket fastställandet av behörighet och tillämplig lag påverkas av den omständigheten att den avlidna *för det första* hade

återvänt till Litauen och upprättat sitt testamente hos en litauisk notarie, att den avlidnas efterlevande make, som är tysk medborgare, *för det andra*, i domstolsförfarandet avseende förlängning av tidsfristen för att godkänna arvet och överklagandet av notariens beslut, i klara ordalag hade samtyckt till att de litauiska myndigheterna skulle vara behöriga och hade uttryckt sin avsikt att avstå från alla anspråk på makans tillgångar, och att den efterlevande maken *för det tredje* avböjde att infinna sig och delta i förfarandet, även om han hade informerats om förfarandet.

- 31 I klagandens mors testamente anges faktiskt inte uttryckligen hennes avsikt i fråga om tillämpning av litauisk lag, men Lietuvos Aukščiausiasis Teismas anser att denna avsikt framgår underförstått. Även om Tyskland skulle betraktas som klagandens mors hemvist är det ostridigt att hon hade återvänt till Litauen och upprättat sitt testamente där i enlighet med lagstiftningen i ursprungsmedlemsstaten. Det bör också påpekas att bestämmelserna i förordningen, bland andra artikel 22, ännu inte var tillämpliga när testamentet upprättades (den 4 juli 2013). Testamentet i fråga är i alla händelser giltigt och kan inte överklagas.

ARBETS-DOKUMENT